

ΕΝΑΣ ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΟΥ 1879 ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΟΤΣΙΑΝΟΥ

I

1. 1879 Μητροπολίτης Κασσανδρείας Κωνστάντιος. "Ας ποῦμε δυό λόγια γιά τήν Μητρόπολη Κασσανδρείας.-

Γιά πρώτη φορά ἀναφέρεται στήν "Ἐκθεση" τοῦ Λέοντος ΣΤ', τοῦ Σοφοῦ, τό 901, ὡς ἐπισκοπή ὑπαγομένη στή Μητρόπολη Θεσσαλονίκης ἕως τά μέσα τοῦ 17 αἰῶνα, διότι τόν Δεκέμβριο τοῦ 1607 ἀνυψώθηκε σέ ἀρχιεπισκοπή. Εἶχε τήν ἔδρα της στή Βάλτα (στήν σημερινή Κασσάνδρεια) ὡς τό 1870, ὅποτε ἡ ἔδρα μεταφέρθηκε στόν Πολύγυρο.

2. Ὁ Κώδικας αὐτός εἶναι ἐκ χάρτου, διαστάσεων 0,42 X 0,27 καί ἔχει ἐξωτερικό στερεό χαρτῶο περίβλημα.

Ἔχει φύλλα (180), ἀπό τά ὁποῖα εἶναι ἀριθμημένα τά 27, ὅσα εἶναι καί γραμμένα ἄλλα λευκά.-

II

1. Οἱ ὑποφαινόμενοι πρόκριτοι καί λοιποὶ κάτοικοι τῆς Κοινότητος Πολυγύρου, βλέποντας ὅτι τό ἐκκρεμές ζήτημα τῶν πολιτικῶν τῆς χώρας ἡμῶν λογαριασμῶν γίνεται αἷτιον παραπόνων καί σκανδάλων καί ὅτι θά ἔχει σοβαράς ἐν τῷ μέλλοντι συνεπείας, συνήλθον σήμερον, συνεσκέφθημεν καί ἀπεφασίσαμεν ὅπως δοθῆ ἔν πέρας εἰς τό περί οὗ ὁ λόγος ζήτημα τῶν λογαριασμῶν ἀπό τοῦ ἔτους 1867-1878. Ἐπί τούτῳ διορίσαμεν ἐπιτροπήν συνισταμένην ἐκ τῶν κ.κ. Δημητρίου Προγδάνου, Ἰωάννου Κοτσιάνου, Χρήστου Γαλανοῦ, οἵτινες ἐργαζόμενοι ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν Ἀρχιερέως, εὐαγγελικῶς, ἐν φόβῳ Θεοῦ καί ἐν βάρει συνειδήσεως, ἐν ἄκρα τιμιότητι, θέλουσι ἀποβλέψει νά δώσουν ἐν τέλος εἰς τό

περί ου ὁ λόγος ζήτημα. Οἱ ὑποφαινόμενοι καί ἅπασα ἡ Κοινότης ἡμῶν ἐσμέν πρόθυμοι καί ὑπόχρεοι ν' ἀναγνωρίσωμεν ἀνεκκλήτως τὰ ἀποτελέσματα τῆς ρηθείσης Ἐπιτροπῆς,?)

Ὁ Κασσανδρείας Κωνστάντιος ἐπιβεβαίωι: 1879, Δεκεμβρίου 30, Πολύγυρος. Ἔπονται 24 ὑπογραφαί.-

2. Εἶναι τό κείμενον τοῦ Ἐπρακτικοῦ τῶν Λογαριασμῶν τῆς Χώρας¹⁷, ὅπως αὐτό εἶναι γραμμένο στήν πρώτη σελίδα τοῦ Κώδικα-

III

1. Ἐπακολουθοῦν Ἐἰσολογισμοί¹⁸ τῶν ἐτῶν 1867 ἕως τό 1878.

Οἱ Ἐισολογισμοί αὐτοί εἶναι πολύ διαφορετικοί ἀπό τοὺς σημερινούς ἰσολογισμούς τῶν ἐπιχειρήσεων. Χωρίς καμμιά καταγραφή τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς Ἐκκλησίας ἢ τῆς Σχολῆς (ὅπως ὀνομάζονταν τότε τὰ Σχολεῖα), μπορεῖ νά χαρακτηρισθοῦν ὡς συνοπτικοί πίνακες πού ἐμφαίνουν τήν διαχείριση τῶν ἐσόδων καί τῶν ἐξόδων τῆς "χώρας τοῦ Πολυγύρου" στά χρόνια αὐτά, ὡς ἰσολογισμοί ἀπολογιστικοί.-

2. Στό ἀριστερό μέρος, κάτω ἀπό τόν λογιστικόν ὄρον "ΔΟΥΝΑΙ" περιλαμβάνονται τὰ κονδύλια τῶν ποσῶν πού εἰσπράχθηκαν στά εἰσοσῆματα, σέ κάθε χρονιά. Στό δεξιό μέρος, που ἐπιγράφεται "ΛΑΒΕΙΝ" καταγράφονται τὰ χρήματα πού διατέθηκαν, τὰ ἔξοδα πού ἔγιναν σέ διαφόρους σκοπούς ἢ πρὸς ἐξόφληση τῶν ὀφειλῶν τῆς Χώρας.-

Καί ἀκολουθεῖ ἡ ἡμερομηνία τοῦ ἐλέγχου καί οἱ ὑπογραφές τοῦ Μητροπολίτου ὡς Προέδρου καί τῶν μελῶν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς.-

IV

1. Οἱ "ἰσολογισμοί" αὐτοί παρουσιάζουν μεγάλη σημασία- Δέν δείχνουν μόνον μία εἰκόνα τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Χώρας ἀλλά ἀντικαθρεπτίζουν - καί αὐτό εἶναι τό σημαντικώτερο -

τή ζωή τῆς κοινωνίας καί τά προβλήματα στήν ἐποχή ἐκείνη.-

2. Ὑπολογίζονται τά ποσά, σέ "ἄσπρα" στά χρήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.-

Υ

A.- Ἀπό τίς στῆλες τῶν ἐσόδων ἀποσποῦμε. ἐνδεικτικά, τίς ἀκόλουθες ἐγγραφές, χρησιμοποιώντας τίς ἴδιες λέξεις.

1) ἀπό συνάγματα κατοίκων διά βεργί καί πετέλια.

(Ἡ λέξη "βεργί" σημαίνει τούς φόρους τούς ἐπιβαλλομένους ἀπό τό Τουρκικό Δημόσιο. Τά "πετέλια" ἦτανε τό χρηματικό ποσό πού ὑπεχρεοῦτο νά καταβάλουν οἱ στρατεύσιμοι Ἕλληνες στό τουρκικό Δημόσιο Ταμεῖο, γιά νά ἀπαλλαγοῦν τῆς στρατιωτικῆς θητείας, δηλαδή τό σημερινό ἀντισηκώμα).

Καθόριζαν οἱ τουρκικές ἀρχές τί ποσόν φόρων ἤθελαν νά εἰσπράξουν ἀπό τόν πληθυσμό, ἐπιβαρύνοντο δέ αἱ Κοινοτικές Ἀρχές μέ τό ἔργο αὐτό, γιά νά πληρώσουν, τελικά αὐτές, στήν Τουρκία τό "χαράτσι".-

2) Ἀπό "κισλά" καί "γισλά".

(Ἔσοδα ἀπό τήν ἐκμίσθωση τῆς χειμερινῆς καί θερινῆς βοσκῆς.- Τά κτήματα τῶν Πολυγυρινῶν στίς Καλύβες καί τή Γερακινή δέν κάλλιεργοῦντο συνεχῶς καί τή βοσκή τους κατά τόν χρόνο τῆς ἀγρاناπαύσεως εἶχε τό δικαίωμα νά νοικιάζη ἡ Κοινότητα).-

3. Ἀπό "δίσκους καί ἀφιερῶματα Ἐκκλησιῶν"

4. Ἀπό "βωβά" καί ἀπό "φωτόξυλα διά Κρήτην" (τό πυκνό δάσος πού ἔφθανε τότε ὡς τίς ἄκρες τοῦ Πολυγύρου ἦτανε τῆς ἰδιοκτησίας τῆς "Χώρας" πού πωλοῦσε τά "βωβά", κορμούς δένδρων γιά καυσόξυλα, ἀλλά καί τά "φωτόξυλα", δηλαδή στύλους (κολῶνες) δένδρων, γιά στερέωση πάνω σαύτους διαφόρων ἀντικειμένων.-

5. 'Από "κρασιάτικα" καί "μελισσιάτικα", (Τοπικοί κοινοτικοί φόροι πάνω στό κρασί καί τό μέλι πού παρήγε τότε έν άφθονία ό Πολύγυρος).

Β. 'Από τίς στῆλες τῶν "έξοδευθέντων" έπισημαίνω τά έξῆς κονδύλια αύτολεξει-

1. Είς Βασιλικόν Ταμεῖον διά Βεργί καί πετάλια)καταβολές είσπραχθέντων)
2. Είς 'Αρχιερέα διά έτήσιον τοῦ ακούτο (έπιχορήγηση)
3. Είς ψωμί τοῦ Βασιλικοῦ στρατοῦ (κορντόν έσκέρ)
4. Είς έξοδα 'Ιερέων τοῦ Πολυγύρου καί είς μισθούς τῶν διδασκάλων τῆς Σχολῆς διά τῶν 'Εφόρων αὐτῆς.-
5. Είς Μερκούριον Ήεροποταμινόν, διά χρέη τῆς Κοινότητος
6. Είς μισθούς καΨιμάλλη και μπεξίδων
7. Είς τήν Κυβέρνησιν, δῶρον 26 ἔππων
8. Ήξοδα διάφορα διά τούς φυλακισμένους
9. Είς Τελωνειακόν Ταμεῖον διά κρασιάτικα .

ΥΙ

Α. Στό μέσον τοῦ Κώδικα - καί σέ φύλλο μή άριθμημένο - διαβάζουμε:
"Σήμερον τήν δεκάτην έβδομήν ήμέραν Αὐγούστου, τοῦ χιλιοστοῦ όκτακοσιακοστοῦ όγδοηκοστοῦ πρώτου έτους, συνελθόντες οί ύποφαινόμενοι κάτοικοι Πολυγύρου, έν τῇ 'Ιερᾷ Μητροπόλει, προεδρεύοντος τοῦ Πανσιολογιοτάτου 'Επιτρόπου τοῦ 'Αρχιερέως ήμῶν, άπεφασίσαμεν καί έψηφίσαμεν τά έξῆς:

1ον) Διορίζομεν πληρεξουσίους έπιτρόπους καί έφόρους τῶν Σχολῶν καί τῆς 'Εκκλησίας τούς κ.κ. Δημήτριον Κ. Πρόγδανον, Στάμον Γ. Τζιόλταν, 'Απόστολον Κ. Πάννον, Γεώργιον 'Επίκουρον καί 'Ιωάννην 'Αντ. Παλαμίδην.-

2ον) Ήργον τῆς 'Επιτροπῆς ταύτης καί δικαιοδοσία είναι νά

ἀναλάβη τὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ τὴν διατήρησιν τῶν Σχολῶν καὶ τὴν σύστασιν καὶ τὸν διορισμὸν διδασκάλων, τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, προσέτι δὲ καὶ τὴν πληρωμὴν τόκων προερχομένων ἐκ τῶν δημοσίων χρεῶν καὶ ἐν εὐκολίᾳ καὶ ἐξόφλησιν χρεῶν, ἤτοι κεφαλαίων.-

3ον) Διὰ τὰς δαπάνας ταύτας παραχωρεῖται εἰς τὰ Σχολεῖα τὸ εἰσόδημα τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐκπαντός κτήματος καὶ ἀφιερώματος αὐτῆς καὶ ἐκ παντός καθυστερουμένου χρέους πρὸς αὐτήν, τὸ εἰσόδημα τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς ἐνοικιάσεως τῶν γισλᾶ, τῶν βαλανίων καὶ τοῦ ἐτησίου εἰσοδήματος τῶν πλαγίων, καὶ τελευταῖον τὸ εἰσόδημα τῆς ἐνοικιάσεως τοῦ μεγάλου κισλᾶ, ἐξαιρουμένου τοῦ ποσοῦ ὅπερ οἱ ἰδιοκτῆρες τῶν χωραφίων πληρῶνουσιν ὡς βεργί, τὸ ὁποῖον ἀφίεται εἰς τὴν προαίρεσιν ἐκάστου νὰ παραχωρήσῃ ἢ μὴ εἰς τὰ Σχολεῖα.-

4ον) Ὡς παραχωρεῖται ἡ ἀπόλυτος καὶ ἀνέκλητος πληρεξουσιότης εἰς τὴν ἐπιτροπὴν πρὸς διεκδίκησιν καὶ εἰσπραξιν τῶν διαληφθέντων εἰσοδημάτων* οὕτω παραχωρεῖται ἡ αὐτὴ πληρεξουσιότης ὅπως ἐκ τῶν ἐντοπίων ζώων εἰσπράττῃ ἐτήσιον φόρον νομῆς ἀφιερωμένον εἰς τὰ σχολεῖα, συνιστάμενον δὲ εἰς εἴκοσι παράδες, ἕκαστον γίδιον, τριάκοντα τὸ πρόβατον καὶ δύο γρόσια τὸ γελάδιον εἰς νόμισμα ταμιακόν ἑξάρι πρὸς πέντε.-

5ον) Πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ διατήρησιν τῶν εἰσοδημάτων τούτων ἡ Ἐπιτροπὴ δικαιούται νὰ διορίσῃ ἕξ ἀγροφύλακας καὶ κισλαδοφύλακας ἐν ἀνάγκῃ.-

6ον) Τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιτροπῆς. ἰσχύον διὰ μίαν τριετίαν ὀλόκληρον, ὀφείλει ὅμως κατὰ πᾶν ἔτος νὰ δίδῃ δημοσίᾳ λογαριασμὸν τῶν πράξεών της.-

7ον) Ἡ Ἐπιτροπὴ δικαιούται νὰ ἐξεύρῃ καὶ πᾶν ἄλλο εἰσόδημα ὑπὲρ τῶν Σχολείων φς π.χ. νὰ ἐπικαλεσθῇ συνδρομὰς, νὰ σχημα-

τίση λαχεῖα ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. Ἐπειδὴ δὲ ἀναλαμβάνει καὶ τὴν πληρωμὴν τόκων καὶ, δημοσίων χρεῶν, δικαιούται ἐπίσης νὰ λάβῃ καὶ πᾶν εἰσόδημα συσχετιζόμενον μὲ τὰ κοινὰ χρέη καὶ δυνάμενον νὰ ἀντισταθμίσῃ αὐτά.-

8ον) Ἐπειδὴ τῇ συναινέσει καὶ προτροπῇ ἡμῶν τῶν ὑποφαινομένων ἀνεδέξατο ἡ Ἐπιτροπὴ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἄνω καθηκόντων πᾶσα αὐτῆς ἐνέργεια, ἀπόφασις ἢ πράξις, γενομένη μὲ πλειοψηφίαν, θέλει ἀναγνωρίζεσθαι καὶ παραδέχεσθαι ὡς εἰ ἐγένετο παρ' ἡμῶν τῶν ἰδίων.-

9ον) Ὁ διορισμὸς καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ Προέδρου ἢ Ταμίου τῆς Ἐπιτροπῆς θέλει γίνῃ κατ' ἔγκρισιν αὐτῆς τῆς ἰδίας.

Τούτων ἀπάντων εὐκρινῶς ἀναγνωρισθέντων καὶ δεκτῶν γενομένων, ἐγένετο τὸ παρὸν ἐπίσημον ἔγγραφο, ὅπερ ἐπικυρωθὲν παρά τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐδόθη Αὐτῇ εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειάν της.-

Ἐν Πολυγύρῳ τῇ 17ῃ Αὐγούστου 1881.

Β'. Μὲ κατακλείδα: 81 ὑπογραφές κατοίκων τοῦ Πολυγύρου.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ "Πρακτικοῦ" αὐτοῦ, σέ ἄπταιστο καὶ καλλιεπῆ γλῶσσα συντεταγμένο, ἀποτελεῖ τὸν "Κανονισμόν" τῆς λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν "Σχολῶν" τοῦ Πολυγύρου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μὲ ὀλοκληρωμένο σύνολο διατάξεων ποὺ ρυθμίζουν λεπτομερειακὰ τὸν τρόπο τῆς λειτουργίας αὐτῆς.-

ΥΙΙ

Εἶναι πολῦτιμα τὰ στοιχεῖα ποὺ μᾶς δίνει ὁ Κώδικας αὐτός. Συνθέτουν μιὰ ἐναργῆ, μιὰ ἀνάγλυφη εἰκόνα τῆς κοινωνίας τῆς Χαλκιδικῆς στὰ χρόνια ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ πολιτιστικῶν συνθηκῶν ποὺ ἐπικρατοῦσαν τότε στὸν "Καζᾶ τῆς Κασσάνδ-

ρας^ᾶ Καί εἶναι ταυτόχρονα σημαντικώτατα γιά τή μελέτη τῆς
Ἱστορίας τῆς Χαλκιδικῆς ἐπί Τουρκοκρατίας.-

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΟΤΣΙΑΝΟΣ